

Mijn account

[Start](#)
[Over deze site](#)
[Nieuws](#)
[Ondersteuning](#)
[Contact](#)

Overzichtspagina methode

Snelmenu:

Maak een keuze

[← Alle 1 resultaten.](#)**Leefwijzer**

Driestar Educatief
2011

635 Share

[voeg toe aan vergelijking](#)[Bookmark deze pagina](#)[Print leermiddel informatie](#)[Meld een fout of omissie](#)**Methodes
vergelijken**

Selecteer minstens twee methodes via 'Voeg toe aan vergelijking'

Overzicht

Beschrijving (1)

Ervaring (0)

Analyse (0)

Uw mening

Beschrijving: Leefwijzer, maatschappijleer 1 voor het vmbo**Samenvatting**

Leefwijzer bestaat uit een tekstboek en een werkboek voor bb en een geïntegreerd tekst-/werkboek voor kgt. Daarnaast is er een docentenhandleiding-bb en een docentenhandleiding-kgt.

In de digitale omgeving (www.leefwijzer.nu) zijn voor de docent via een inlogcode zowel in pdf als Wordbestand beschikbaar: beide docentenhandleidingen, toetsen, antwoorden op de toetsen, av-materiaal en webquests.

Het tekstboek-bb en het tekst-/werkboek-kgt hebben een flexibele kaft en zijn in full colour. Het werkboek-bb heeft een iets minder stevige flexibele kaft en heeft een grijsblauwe steunkleur voor de teksten en andere lay-out-accenten.

Het tekstboek-bb en het tekst-/werkboek-kgt hebben een in kleur en vormgeving van de hoofdstukken duidelijk herkenbare structuur.

De begrippen in de leerteksten (paragrafen) zijn vetgedrukt. De illustraties in beide boeken bestaan vrijwel allemaal uit foto's en verder een enkel kaartje, cartoon of affiche.

Het werkboek (voor bb) is een verbruiksboek en heeft ruimte voor het invullen van antwoorden. De docentenhandleidingen zijn losbladig in een ringband.

Leefwijzer is geschreven voor gebruik door reformatorische en aanverwante scholen, met veel aandacht voor de 'christelijke visie op maatschappelijke kwesties'.

De Bijbel en het Bijbelse mensbeeld gelden als grondslag voor de methode en de visie op mens en maatschappij.

Leefwijzer probeert aandacht te schenken aan de verschillende manieren van leren (Kolb), gaat uit van de leerpsychologie van Vygotski en een leerstofopbouw aan de hand van Bloom.

De leerstof sluit aan bij het examenprogramma voor maatschappijleer 1. De onderwerpen (hoofdstukken) zijn: samen leven, discriminatie, media, werk en politiek. Regelmatig wordt vanuit een christelijke invalshoek het onderwerp belicht. De hoofdstukken zijn telkens op dezelfde wijze opgebouwd en bestaan uit vijf paragrafen. Elk hoofdstuk start met een introductie, met de hoofdvraag en de daarvan afgeleide deelvragen. Er wordt benadrukt dat de docent een wezenlijke rol in het leerproces speelt als leider, begeleider en observator. Er is gestreefd naar eenvoudig taalgebruik in de methode. Aan de volgende vaardigheden wordt aandacht geschonken: informatie beoordelen, oorzaak en gevolg kunnen zien, interpreteren van spotprenten, inleven in denkkaders van andere mensen, standpunt geven en herkennen in de actualiteit.

De opdrachten kunnen in principe individueel (soms in tweetallen/groepjes) en zelfstandig gemaakt worden. Er is een vaardighedenoverzicht voor de leerlingen opgenomen. *Leefwijzer* beoogt rekening te houden met verschillende manieren van leren (voor doeners, bezinners, beslissers en denkers). De docentenhandleidingen maken melding van verschillende leerroutes.

Per hoofdstuk zijn er deelttoetsen voor de paragrafen 1/2 en 3/4 en een eindtoets. Ze bevatten meerkeuze- en open vragen. Alle toetsen zijn voorzien van antwoordmodellen.

Samenstelling

Leefwijzer bestaat uit een tekstboek en een werkboek voor bb en een geïntegreerd tekst-/werkboek voor kgt. Daarnaast is er een docentenhandleiding-bb en een docentenhandleiding-kgt.

In de digitale omgeving (www.leefwijzer.nu) zijn voor de docent via een inlogcode zowel in pdf als Wordbestand beschikbaar: de beide docentenhandleidingen, toetsen, antwoorden op de toetsen, av-materiaal en webquests.

Vormgeving

Het tekstboek-bb en het tekst-/werkboek-kgt hebben een flexibele kaft en zijn in full colour. Het werkboek-bb heeft een iets minder stevige flexibele kaft en heeft een grijsblauwe steunkleur voor de teksten en andere lay-out-accenten.

Het tekstboek-bb en het tekst-/werkboek-kgt hebben een in kleur en vormgeving van de hoofdstukken duidelijk herkenbare structuur.

- In het tekstboek-bb zijn per paragraaf de korte inleidingen of situaties herkenbaar aan de lichtpaarse of bruine ondergrond (afhankelijk van het betreffende hoofdstuk).
De alinea's hebben allen een duidelijke titel, in groen of bruin. Begrippen staan in een apart kleurrijk kader (groen, paars, lichtpaars of -groen, bruin, lichtbruin) afgedrukt. Zogenaamde deelvragen zijn in een blauw kader in de marge aangegeven. Verwijzingen naar opdrachten op internet en/of leefwijzer.nl staan in de marge in een groen kader. Bronnen hebben een paarse of bruine ondergrond (afhankelijk van het betreffende hoofdstuk). De begrippenlijst op het eind van elk hoofdstuk heeft een lichtblauwe achtergrond; begrippen staan hier in paars of bruin.
- Ook in het tekst-/werkboek-kgt is in elke paragraaf de inleiding herkenbaar aan een paarse of lichtbruine ondergrond (afhankelijk van het hoofdstuk). Leerteksten staan gedrukt op een lichtblauwe achtergrond; de pagina's met opdrachten springen eruit doordat ze geen gekleurde achtergrond hebben (buiten de kop en het kader).
Ook in dit boek staan de begrippen in een apart kleurrijk kader (groen, paars, lichtpaars of groen, bruin, lichtbruin) afgedrukt en worden de deelvragen in een blauw kader in de marge aangegeven. Verwijzingen naar opdrachten op internet en/of leefwijzer.nl staan (ook hier) in de marge in een groen kader. Hoofdvragen staan in een groen/paars gearceerd kader. Bronnen hebben allen een paarse of bruine ondergrond (afhankelijk van het betreffende hoofdstuk). De begrippenlijst op het eind van elk hoofdstuk heeft een bruine of paarse achtergrond, voorzien van een groene balk met de aanduiding 'Begrippenlijst'.
In zowel het tekstboek als het tekst-/werkboek zijn de begrippen in de leerteksten (paragrafen) vetgedrukt. De illustraties in beide boeken bestaan vrijwel allemaal uit foto's en verder een enkel +kaartje, cartoon of affiche.
Het werkboek is een verbruiksboek en heeft ruimte voor het invullen van antwoorden. Bronnen zijn tegen een donker (grijsblauwe) achtergrond afgedrukt. Ook hier zijn de illustraties vooral foto's, maar minder in aantal. De docentenhandleidingen zijn losbladig in een ringband.

Didactische uitgangspunten en doelstellingen

Leefwijzer is geschreven voor gebruik door reformatorische en aanverwante scholen, met veel aandacht voor de 'christelijke visie op maatschappelijke kwesties' en keuzes uit 'de praktijk van alledag'. In de docentenhandleiding wordt uitgebreid ingegaan op de uitgangspunten en doelen van *Leefwijzer*. 'Vanuit een door identiteit gestempelde leeromgeving leren leerlingen een eigen mening te vormen over maatschappelijke vraagstukken. De waarde van het vak wordt niet alleen bepaald door maatschappelijke relevantie, maar tevens (sterk) beïnvloed door levensbeschouwelijke identiteit.' Wat betreft de uitgangspunten worden de volgende zaken benadrukt:

- Grondslag: de Bijbel is de 'enige grondslag voor leer en leven'.
- Mens- en maatschappijvisie: het Bijbelse mensbeeld is bepalend voor de visie op mens en maatschappij.
- Onderwijs: leerlingen zullen vanuit bovengenoemde grondslag 'op eigen niveau kennis en inzicht in maatschappelijke en culturele ontwikkelingen moeten verwerven en deze ontwikkelingen kunnen beoordelen'.

- Opvoeding: maatschappijleer heeft een opvoedende taak, maar het gezin is 'de eerst verantwoordelijke'; 'de school vult aan en ondersteunt'.
- Levensbeschouwelijke vorming: het is van belang 'een normatieve attitude aan te leren op het gebied van de relatie tot God, naastenliefde en een Bijbelse levensstijl'.
- Algemene vorming: het gaat onder meer om sociale vaardigheden, zelfkennis, zelfreflectie, zelfcontrole, respecteren van standpunten van anderen en verdedigen van de eigen mening.
- Vakinhoudelijke vorming: 'toerusting, attitude, parate kennis en vaardigheden door middel van begeleide confrontatie met datgene wat zich aandient in de maatschappij'.
- Attitude: normen en waarden aansluitend bij de Bijbelse geloofsleer.

Verder worden de volgende doelen aangegeven:

- Algemeen doel: 'leerlingen hebben geleerd een evenwichtig beroep te doen op de vermogens van hoofd, hart en handen'.
- Kennisdoel: 'een zekere basiskennis van de samenhang, opbouw en inhoud van de maatschappij'.
- Inzicht doel: inzicht in de positie in de maatschappij.
- Vaardigheidsdoel: 'kunnen omgaan met eigen waarden en normen en die van anderen'.

Leefwijzer probeert aandacht te schenken aan de verschillende manieren van leren (volgens Kolb; zie ook differentiatie). Verder gaat men uit van de leerpsychologie van Vygotski en de opbouw van leerstof aan de hand van Bloom (zie ook leerstofordening).

Leerstofinhoud

De leerstof sluit aan bij het examenprogramma voor maatschappijleer 1. Na een introductie onder de titel 'Eerste kennismaking maatschappijleer' komen de volgende onderwerpen in de hoofdstukken achtereenvolgens aan de orde:

1. Samen leven (met paragrafen over onder meer: opvoeden, groepen, jongeren).
2. Discriminatie (onder meer: multiculturele samenleving, zijn we gelijk?, discriminatie in de praktijk).
3. Media (onder meer: communiceren, verkopen, omgaan met media).
4. Werk (onder meer: van werk word je beter, plek op maatschappelijke ladder, staken).
5. Waarom politiek? (onder meer: macht van de politiek, politiek in Nederland, rechten en plichten, regels).

Naast genoemde paragrafen is er in hoofdstuk 1 tot en met 4 telkens een paragraaf over de rol van de overheid met betrekking tot het betreffende onderwerp. Zowel voor bb als voor kgt gaat het om dezelfde hoofdstukken en telkens om vijf parallel lopende paragrafen; alleen de titel van de paragrafen kan soms voor de bb-leerlingen iets concreter of leerlinggerichter geformuleerd zijn.

Regelmatig komen de (reformatorische) doelstellingen en uitgangspunten herkenbaar terug in de paragrafen. Vanuit een christelijke invalshoek wordt dan het onderwerp belicht.

Voorbeelden van alinea's in de verschillende hoofdstukken:

- Hoofdstuk 1: luisteren naar anderen (het belang van gezag vanuit de Bijbel); een christelijke subcultuur?
- Hoofdstuk 2: christenen en discriminatie; christenen en feminisme.
- Hoofdstuk 3: christenen en media.
- Hoofdstuk 4: werken is een opdracht (van God); christenen en staken; zondagsarbeid.
- Hoofdstuk 5: heeft de meerderheid altijd gelijk? (vanuit christelijk oogpunt beschouwd); botsende grondrechten (voor een deel Bijbelgetrouwe christenen betreffend).

In de digitale omgeving worden (zowel voor bb als kgt) vijf av-opdrachten aangeboden die aansluiten bij de leerstof van het betreffende hoofdstuk. De av-opdrachten gaan over de volgende onderwerpen:

1. Problemen in de opvoeding
2. Sahar (een meisje in Afghanistan)
3. Reclame
4. Omgaan met verschillen
5. Arabische lente.

Tevens is er voor vmbo-tl een aparte debatopdracht.

Tenslotte is er bij elk hoofdstuk een webquest. Onderwerpen:

1. Ontwikkeling van kinderen (poster maken).
2. De nieuwe inwoners van Nederland (fotoboek maken).
3. Voorlichtingscampagne (folder of poster maken).
4. Zwart werken (vragen beantwoorden, onderzoeken voor bb) of Armoede (kgt).
5. Dancefeest Grooves in Hoek van Holland (interview met agenten).

Elke webquest heeft een vaste indeling: inleiding, opdracht, verwerking, bronnen, beoordeling, afsluiting, (relatie met) LOB en tenslotte het onderdeel 'docent' (met leerdoelen, aandachtspunten en besprekpunten).

Leerstofordening

De hoofdstukken zijn telkens op dezelfde wijze opgebouwd en bestaan uit vijf paragrafen (zie ook leerstofinhoud). Elk hoofdstuk start met een introductie, waarin ook de hoofdvraag en de daarvan afgeleide deelvragen van het hoofdstuk genoemd worden.

Elke paragraaf begint met een verhalende inleiding. Voor bb is dit soms een situatie uit het leven van alledag. Dit sluit aan bij de leerpsychologie (Vygotski) die uitgaat van de gedachte, dat het concrete voorafgaat aan het abstracte. In de volgende paragrafen wordt het onderwerp verder uitgediept in korte alinea's. De eerste paragrafen richten zich op feiten, begrip en toepassing (de eerste niveaus van Bloom). De paragrafen daarna (5 en 6) richten zich op het analyseren en de synthese (hogere niveaus van Bloom), waarna evaluatie plaatsvindt door middel van toetsing.

In elke paragraaf is een afzonderlijke deelvraag bepalend voor de inhoud van de leerstof. Per paragraaf is er (meestal) een zevental opdrachten (in het werkboek-bb of geïntegreerd in het tekst-/werkboek-kgt). In elke paragraaf is een begrippenlijst opgenomen. Alle in de tekst vetgedrukte begrippen zijn hier opgenomen. Op het eind van het hoofdstuk komen al deze begrippen opnieuw in een begrippenlijst terug.

Planning/tijdsinvestering

In de docentenhandleiding staat geen informatie over planning of tijdsinvestering per hoofdstuk.

Didactiek (instructie en werkvormen)

Leefwijzer wil volgens de auteurs aandacht schenken voor de verschillende manieren van leren (volgens Kolb, zie de opsomming bij differentiatie). Er wordt tevens benadrukt dat de docent een wezenlijke rol in het leerproces speelt als leider, begeleider en observator. De docent is eindverantwoordelijk voor het leerproces en geeft relevante feedback. Vanuit deze gedachte bevat *Leefwijzer* verschillende werkvormen. In de docentenhandleiding staat een uitgebreid overzicht van werkvormen: docentgestuurd, leerlinggestuurd of met gedeelde sturing.

Aandacht is er verder voor eenvoudig taalgebruik in de methode. De auteurs gaan in dit opzicht uit van het vermijden van meervoudig samengestelde zinnen en zinnen met meer dan één kenniselement. Verder zijn de zinnen kort van lengte, wordt aangesloten bij de woordenschat van de vmbo-leerling en wordt er niet onpersoonlijk geformuleerd. Tekstbronnen zijn zo authentiek mogelijk en opdrachten gebiedend en direct geformuleerd. Leerteksten van de paragraaf omvatten niet meer dan 800 (kgt) of 600 (bb) woorden.

Leefwijzer gaat uit van twee niveaus van kennisverwerving: 'direct reproductief', oftewel opdrachten die letterlijk over de leertekst gaan (voor bb is dit meer het geval dan voor kgt) en 'indirect reproductief', oftewel leerlingen moeten iets bedenken gerelateerd aan de leerstof. De opdrachten voor bb hebben vaker een gesloten karakter.

Geprobeerd is om de vaardigheden die voor maatschappijleer relevant zijn systematisch aan bod te laten komen. Het betreft de volgende vaardigheden: informatie beoordelen, oorzaak en gevolg kunnen zien, interpreteren van spotprenten, inleven in denkkaders van andere mensen, standpunt geven, herkennen in de actualiteit. Verder is er aandacht voor de volgende algemene vaardigheden: leren 'leren' door samen te vatten, leren 'leren' door vragen te maken, leren onthouden door zogenaamd memoriespel, leren discussiëren. In de docentenhandleiding is een gedetailleerd overzicht van vaardigheden per paragraaf opgenomen (enigszins verschillend voor bb en kgt). Met name in de praktische opdrachten komen deze vaardigheden terug. Deze opdrachten zijn in de docentenhandleiding opgenomen, achter elk hoofdstuk. Het betreft de volgende opdrachten (zowel voor bb als kgt):

1. Interview opvoeding vroeger en nu
2. Mensenrechten en gevangenen
3. Zelfstandig krant lezen
4. PowerPointpresentatie over een ontwikkelingsland
5. Wat doet een politieke partij?

Zelfstandig werken

De opdrachten kunnen in principe individueel (of soms in tweetallen/groepjes) en zelfstandig gemaakt worden. Het is volgens de docentenhandleiding aan de docent om leerlingen via instructie de leerstof eigen te laten maken of leerlingen dit zelfstandig en 'zelfontdekkend' te laten doen (zie ook differentiatie).

Er zijn geen samenvattingen opgenomen. In de docentenhandleiding is wel een vaardighedenoverzicht voor de leerlingen opgenomen. Hierin staat in leerlingentaal beschreven welke vaardigheden er zijn voor het vak maatschappijleer en welke algemene vaardigheden en hoe je ze kunt aanleren.

Differentiatie

Leefwijzer beoogt rekening te houden met verschillende manieren van leren. Er is een onderscheid in doeners, bezinners, beslissers en denkers.

De docentenhandleidingen maken melding van verschillende leerroutes:

- de docent legt uit, de leerlingen maken de vragen;
- de docent legt uit en naarmate leerlingen meer van een thema weten, worden ze zelfstandiger en maken eigen keuzes;
- de docent laat de leerlingen zelfstandig met de theorie aan de slag gaan, op basis van paragraaf 6;
- een mengvorm van bovenstaande.

Verder probeert *Leefwijzer* tegemoet te komen aan verschillen tussen leerlingen, onder meer door het aanbod van zowel voorgestructureerde vragen als open vragen; vragen die meer of minder schrijfvaardigheid vereisen; afwisseling in kennis- en toepassingsvragen.

In de docentenhandleiding is in een schema overzichtelijk aangegeven welke (deel)vaardigheden per paragraaf aan bod komen, waarbij er in enkele paragrafen een onderscheid is voor bb en kgt.

Evaluatie/toetsing

In de docentenhandleidingen zijn toetsen opgenomen. Het gaat om de volgende toetsen voor ieder hoofdstuk: deelttoetsen voor de paragrafen 1/2 en de paragrafen 3/4 en eindtoetsen. De deelttoetsen bevatten tien meerkeuze- en tien open vragen. De eindtoetsen bevatten twintig meerkeuzevragen en tien (bb) of vijftien (kgt) open vragen. Alle toetsen zijn voorzien van antwoordmodellen. De toetsen zijn ook in de digitale omgeving beschikbaar.

ICT

Binnen de website www.leefwijzer.nu staat allerlei materiaal voor de docent. Dit materiaal is via een inlogcode in te zien en te downloaden. Voor zowel bb als kgt gaat het in principe steeds om bestanden die in pdf en in Word beschikbaar zijn.

Het gaat om de volgende documenten: docentenhandleidingen, toetsen (deelttoetsen en eindtoetsen), av-opdrachten, webquests, enkele actualiteitentoetsen (inmiddels gedateerd) en puzzels ('woordzoekers').

Aansluiting/afstemming en implementatie

Hier wordt in de docentenhandleiding of website niets over gemeld. Wel staat in de docentenhandleiding dat geprobeerd is om de overlap van leerstof voor maatschappijleer 1 met die van maatschappijleer 2, godsdienst, geschiedenis en staatsinrichting, aardrijkskunde en economie te voorkomen.

Algemene informatie

Voor beschrijving geraadpleegde materialen

- Tekstboek-bb en tekstboek-kgt
- Werkboek-bb
- Handleiding-bb en handleiding-kgt
- Website: toetsen, av-materiaal en webquests.

Naam/functie van de beschrijver

Han Noordink, leerplanontwikkeling SLO

Datum afronding beschrijving

1 december 2013

© 2016 | [Disclaimer](#)

Volg ons op

www.wikiwijsleermiddelenplein.nl is een initiatief van
[SLO Nationaal Expertisecentrum voor Leerplanontwikkeling](#) en [Stichting Kennisnet](#)